

UDK 37

ISSN 2545 – 4439
ISSN 1857 - 923X

INTERNATIONAL JOURNAL

Institute of Knowledge Management

KNOWLEDGE



Scientific Papers
Vol. 20.6

LITERATURE, MUSIC AND ARTS
KNOWLEDGE IN PRACTICE



KIJ Vol. 20 No. 6 pp. 2525 - 2905 Skopje 2017

Goal Impact & Quality Factor 1.322 (2016) <http://globalimpactfactor.com/knowledge-international-journal/>

KNOWLEDGE



***KNOWLEDGE - INTERNATIONAL JOURNAL
SCIENTIFIC PAPERS***

VOL 20.6

***Promoted in Bansko, Republic of Bulgaria
15-17.12.2017***

INSTITUTE OF KNOWLEDGE MANAGEMENT
SKOPJE, MACEDONIA



KNOWLEDGE

International Journal Scientific papers Vol. 20.6

EDITORIAL BOARD

Vlado Kambovski PhD, Robert Dimitrovski PhD, Siniša Zarić PhD, Maria Kavdanska PhD, Venelin Terziev PhD, Mirjana Borota – Popovska PhD, Cezar Birzea PhD, Ljubomir Kekenovski PhD, Aleksandar Nikolovski PhD, Ivo Zupanovic, PhD, Savo Ashtalkoski PhD, Svetlana Trajković PhD, Zivota Radosavljević PhD, Lasta Spasovski PhD, Mersad Mujevic PhD, Milenko Dzeletovic PhD, Margarita Koleva PhD, Nonka Mateva PhD, Rositsa Chobanova PhD, Predrag Trajković PhD, Dzulijana Tomovska PhD, Nedzat Koraljić PhD, Nebojsa Pavlović PhD, Nikolina Ognenska PhD, Lisen Bashkurti PhD, Trajce Dojcinovski PhD, Jana Merdzanova PhD, Zoran Srzentić PhD, Nikolai Sashkov Cankov PhD, Marija Kostic PhD

Print: GRAFOPROM – Bitola

Editor: IKM – Skopje

For editor
Robert Dimitrovski, PhD

KNOWLEDGE

International Journal Scientific Papers Vol. 20.6

ISSN 1857-923X for e- version

ISSN 2545-4439 for printed version

SCIENTIFIC COMMITTEE

President: Academician Prof. Vlado Kambovski, PhD

Vice president: Prof. Robert Dimitrovski PhD, Institute of Knowledge Management - Skopje (Macedonia)

Members:

- Prof. Aleksandar Nikolovski PhD, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Aleksandar Korablev PhD, Dean, Faculty for economy and management, Saint Petersburg State Forest Technical University, Saint Petersburg (Russian Federation)
- Prof. Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Antoanela Hristova PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Anita Trajkovska PhD, Rochester University (USA)
- Prof. Anka Trajkovska-Petkoska PhD, UKLO, Faculty of technology and technical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Alisabri Sabani PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Ahmad Zakeri PhD, University of Wolver Hampton, (United Kingdom)
- Prof. Ana Dzumalieva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Branko Sotirov PhD, University of Rouse, Rouse (Bulgaria)
- Prof. Branko Boshkovic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
- Prof. Branimir Kampl PhD, Institute SANO, Zagreb (Croatia)
- Prof. Baki Koleci PhD, University Hadzi Zeka, Peja (Kosovo)
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of Law, Kragujevac (Serbia)
- Prof. Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University “Goce Delcev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Cezar Birzea, PhD, National School for Political and Administrative Studies, Bucharest (Romania)
- Prof. Cvetko Andreevski, Dean, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Drago Cvijanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Dusan Ristic, PhD Emeritus, College of professional studies in Management and Business Communication, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dimitar Radev, PhD, Rector, University of Telecommunications and Post, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Daniela Todorova PhD, Rector of “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Dragan Kokovic PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dragan Marinkovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Daniela Ivanova Popova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Evgenia Penkova-Pantaleeva PhD, UNWE -Sofia (Bulgaria)
- Prof. Emilija Djikić Jovanović, PhD, High School of Arts and Technology, Leskovac (Serbia)
- Prof. Erzika Antic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)

- Prof. Helmut Shramke PhD, former Head of the University of Vienna Reform Group (Austria)
- Prof. Hristina Georgieva Yancheva, PhD, Rector, Agricultural University, Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Hristo Beloev PhD, Bulgarian Academy of Science, Rector of the University of Rousse (Bulgaria)
- Prof. Izet Zeqiri, PhD, Academic, SEEU, Tetovo (Macedonia)
- Prof. Ivan Marchevski, PhD, Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Doc. Igor Stubelj, PhD, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Prof. Ivan Petkov PhD, Rector, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Isa Spahiu PhD, AAB University, Prishtina (Kosovo)
- Prof. Ivana Jelik PhD, University of Podgorica, Faculty of Law, Podgorica (Montenegro)
- Prof. Islam Hasani PhD, Kingston University (Bahrein)
- Prof. Jova Ateljevic PhD, Faculty of Economy, University of Banja Luka, (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Jove Kekenovski PhD, Faculty of Tourism, UKLO , Bitola (Macedonia)
- Prof. Jonko Kunchev PhD, University „Cernorizec Hrabar“ - Varna (Bulgaria)
- Prof. Jelena Stojanovic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof Karl Schopf, PhD, Akademie fur wissenschaftliche forschung und studium, Wien (Austria)
- Prof. Katerina Belichovska, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Krasimir Petkov, PhD, National Sports Academy “Vassil Levski”, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Kamal Al-Nakib PhD, College of Business Administration Department, Kingdom University (Bahrain)
- Prof. Lidija Tozi PhD, Faculty of Pharmacy, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Laste Spasovski PhD, Vocational and educational centre, Skopje (Macedonia)
- Prof. Lujza Grueva, PhD, Faculty of Medical Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Lisen Bashkurti PhD, Global Vice President of Sun Moon University (Albania)
- Prof. Lence Mircevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Ljubomir Kekenovski PhD, Faculty of Economisc, UKIM, Skope (Macedonia)
- Prof. Ljupce Kocovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Marusya Lyubcheva PhD, University “Prof. Asen Zlatarov”, Member of the European Parliament, Burgas (Bulgaria)
- Prof. Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Maja Lubenova Cholakova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Mirjana Borota-Popovska, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Mihail Garevski, PhD, Institute of Earthquake Engineering and Engineering Seismology, Skopje (Macedonia)
- Prof. Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Mitko Kotovchevski, PhD, Faculty of Philosophy, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Milan Radosavljevic PhD, Dean, Faculty of strategic and operational management, Union University, Belgrade (Serbia)

- Prof. Marija Topuzovska-Latkovikj, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Marija Knezevic PhD, Academic, Banja Luka, (Bosnia and Herzegovina)
- Prof. Margarita Koleva, PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Margarita Bogdanova PhD, D.A.Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Prof. Mahmut Chelik PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Marija Mandaric PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Mustafa Kacar PhD, Euro College, Istanbul (Turkey)
- Prof. Marina Simin PhD, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Mitre Stojanovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Miodrag Smelcerovic PhD, High Technological and Artistic Vocational School, Leskovac (Serbia)
- Prof. Nenad Taneski PhD, Military Academy “Mihailo Apostolski”, Skopje (Macedonia)
- Prof. Nevenka Tatkovic PhD, Juraj Dobrila University of Pula, Pula (Croatia)
- Prof. Natalija Kirejenko PhD, Faculty For economic and Business, Institute of Entrepreneurial Activity, Minsk (Belarus)
- Prof. Nikolay Georgiev PhD, “Todor Kableshev” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Nikolina Ognenska PhD, Faculty of Music, SEU - Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Nedzat Korajlic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Nishad M. Navaz PhD, Kingdom University (India)
- Prof. Oliver Iliev PhD, Faculty of Communication and IT, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Oliver Dimitrijevic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Paul Sergius Koku, PhD, Florida State University, Florida (USA)
- Prof. Primoz Dolenc, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Prof. Predrag Trajkovic PhD, JMPNT, Vranje (Serbia)
- Prof. Petar Kolev PhD, “Todor Kableshev” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Pere Tumbas PhD, Faculty of Economics, University of Novi Sad, Subotica (Serbia)
- Prof. Rade Ratkovic PhD, Faculty of Business and Tourism, Budva (Montenegro)
- Prof. Rositsa Chobanova PhD, University of Telecommunications and Posts, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Prof. Rumen Stefanov PhD, Dean, Faculty of public health, Medical University of Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade, Belgrade (Serbia)
- Prof. Sasho Korunoski, Rector, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Sashko Plachkov PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Sofronija Miladinoski, PhD, University Hadzi Zeka, Peja (Kosovo)
- Prof. Sreten Miladinoski, PhD, Dean, Faculty of Law, MIT University (Skopje)
- Prof. Snezhana Lazarevic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
- Prof. Stojan Ivanov Ivanov PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Svetlana Trajkovic PhD, High School of applied professional studies, Vranje

(Serbia)

Prof. Snezana Stoilova, PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)

- Prof. Stojna Ristevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Suzana Pavlovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Saad Motahhir PhD, High School of Technology, Fez (Morocco)
- Prof. Sandra Zivanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Trayan Popkochev PhD, Dean, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Todor Krystevich, Vice Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Doc. Tatyana Sobolieva PhD, State Higher Education Establishment Vadiym Getman Kiyev National Economic University, Kiyev (Ukraine)
- Prof. Tzako Pantaleev PhD, NBUniversity, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Tosko Krstev PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Tihomir Domazet PhD, President of the Croatian Institute for Finance and Accounting, Zagreb (Croatia)
- Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)
- Prof. Violeta Dimova PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Volodymyr Denysyuk, PhD, Dobrov Center for Scientific and Technological Potential and History studies at the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine)
- Prof. Valentina Staneva PhD, “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Vladimir Tomošević, PhD dekan, Fakultet za inženjerijski menadžment, Univezitet Union "Nikola Tesla", Beograd, (Srbija)
- Prof. Vladimir Lazarov PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Vasil Zecev PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Venus Del Rosario PhD, Arab Open University (Philippines)
- Prof. Yuri Doroshenko PhD, Dean, Faculty of Economics and Management, Belgorod (Russian Federation)
- Prof. Zlatko Pejkov, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Zivota Radosavljevik PhD, Dean, Faculty FORCUP, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Zoja Katru PhD, Prorector, Euro College, Istanbul (Turkey)
- Prof. Zorka Jugovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)

ORGANIZING COMMITTEE

- Robert Dimitrovski PhD, Faculty of Management, MIT University, Skopje (Macedonia)
- Venelin Terziev PhD, University of Rousse (Bulgaria)
- Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, South West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade (Serbia)
- Snežana Milićević PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Evdokia Petkova, South West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Marios Miltiadou, PhD, Aristotle University of Thessaloniki (Greece)
- Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Branko Boskovic PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Bulgaria)
- Ana Dzumalieva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)
- Isa Spahiu PhD, International Balkan University (Macedonia)
- Hatidza Berisha, Military Academy, University of Defense, Belgrade (Serbia)
- Violeta Dimova, PhD, University “Goce Delcev”, Stip (Macedonia)
- Mirjana Borota – Popovska, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Izet Zeqiri, PhD, South East European University, Tetovo (Skopje)
- Ekaterina Arabska, PhD, Vasil Levski National Military University, Veliko Tarnovo (Bulgaria)
- Nebojsa Cvetanovski, PhD, MIT University, Skopje (Macedonia)
- Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)

Contents

“DOKTOR AMCANIN YANINDA”THE STORY BY AVNI ABDULLAH TELLS THE IMPORTANCE AND TEACHINGS OF THE GRANDMATHER IN THE FAMILY.....	2541
Mahmut Celik.....	2541
Alirami Ibraimi.....	2541
Imer Yusufi	2541
A CONTRASTIVE ANALYSIS OF ADJECTIVES IN ENGLISH AND ALBANIAN	2547
Suzana Ejupi.....	2547
Lindita Skenderi	2547
STRUCTURE REORGANIZATION. IS HOLACRATIC STRUCTURE THE ANSWER?	2551
Biljana Ciglovska	2551
Armir Ziba.....	2551
ABORTION- A RIGHT TO DECIDE OR „ A RIGHT,, TO MURDER	2557
Panche Kjosev	2557
ACTION RESEARCH.....	2563
Rezarta Merko	2563
Reis Kerim.....	2563
ACTIVATING OF THE PERCEPTIVE PROCESS IN INTRODUCING THE NEW MUSICAL WORK THROUGH A PRELIMINARY PROGRAMME	2567
Diana Georgieva Katsarova.....	2567
ACTUAL ASPECTS OF STUDYING LONELINESS AND THE PROBLEMS OF ELDERLY ..	2575
Natalia Alexandrova.....	2575
ANALYSIS OF ERRORS MADE BY INTERMEDIATE EFL STUDENTS IN THE USE OF PAST SIMPLE AND PRESENT PERFECT.....	2581
Safet Neziri.....	2581
ANTHROPOLOGICAL ASPECTS OF THE REVIVAL OF THE ORTHODOX CHRISTIANITY MISSION IN CHINA.....	2587
Sandra Knežević.....	2587
ARTIFICIAL INTELLIGENCE VERSUS HUMAN INTELLIGENCE	2593
Lirinda Vako Abedini.....	2593
Rezarta Zhaku Hani.....	2593
BUILDING PUPILS’ MOTIVATION IN THE INITIAL YEARS OF STUDYING THE MUSICAL INSTRUMENT GUITAR	2597
Anastas Mihaylov.....	2597
BULGARIAN MUSICOLOGY FOR CHILDREN’S MUSICALS, REALIZED IN THE SECOND HALF OF THE 20 TH AND THE BEGINNING OF THE 21 ST CENTURY	2601
Krassimira Tsutsumanova	2601
CELEBRATION OF HIDRELLEZ AMONG THE TURKISH PEOPLE IN SOUTH-WEST MACEDONIA	2607
Aktan Ago	2607
THE PSYCHOLOGICAL STUDY OF MARGARET MITCHELL'S NOVEL "GONE WITH THE WIND"	2611
Lirije Ameti.....	2611
THE ROLE OF VISUAL CULTURE FOR THE DRAWING OF VALUES IN THE MEANING FRAME OF EDUCATION IN ARTS AND CULTURE IN LIFE.....	2615
Ivanka Iankova	2615
Evgeni Velev.....	2615
Merian Veleva.....	2615
SOCIETY IMPOSED CHARACTERISTICS OF THE NATIONAL IDENTITY (THE "SKOPJE 2014" PROJECT IN THE PRINT MEDIA).....	2621
Bijlana Rajčinova-Nikolova	2621
COMPARATIVE ANALYSIS AND PREDICTORS OF ASSERTIVE BEHAVIOR IN BULGARIAN, GREEK, MACEDONIAN, TURKISH AND SERBIAN.....	2629

Plamen Angelov Tzokov	2629
COMPARATIVE ANALYSIS OF SYNONIMS OF LEGAL REGISTER BOTH IN ENGLISH AND SERBIAN LANGUAGE.....	2635
Maida Bećirović Alić	2635
Fahreta Fijuljanin	2635
CONCEPTUAL HIGHLIGHTS IN THE CULTURAL MANAGEMENT OF THE INTERNATIONAL FESTIVAL “SPIRITUALITY WITHOUT BORDERS”	2641
Evgeny Kadiyski	2641
Zlatka Taneva.....	2641
Rozalia Aleksandrova.....	2641
Margarita Dimitrova.....	2641
ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE - SCIENTIFIC PAPERS PUBLISHED IN SCIENTIFIC JOURNALS IN REPUBLIC OF SERBIA.....	2647
Miljan Miljkovic	2647
EQUIVALENTS OF THE TURKISH SUFFIXES IN THE MACEDONIAN LANGUAGE	2651
Marija Leontik.....	2651
FALL OF THE BERLIN WALL	2655
Gorancho Jakimov.....	2655
HUMANISTIC VISIONS OF SELIMOVIĆ'S HERO AHMET ŠABO IN THE NOVEL <i>TVRĐAVA (FORTRESS)</i>	2659
Kemal Džemić.....	2659
Ahmet Bihorac	2659
KRAHASIMI I SHKALLËVE TATIMORE NË MES TË REPUBLIKËS SË KOSOVËS ME VENDET E BALLKANIT PËRENDIMOR.....	2665
Vehbi Imeri	2665
LEARNING AND TEACHING EFL IN SECONDARY SCHOOLS IN TETOVO, MACEDONIA: THE STUDENTS' PERSPECTIVE	2673
Blerta Demiri.....	2673
Igballe Miftari	2673
Arta Bekteshi.....	2673
LEXICON THEORY AND SPEECH SYNTHESIS	2679
Valbon Ademi	2679
Lindita Ademi	2679
MAINTENANCE INSTALLATION AND SUCCESSFUL USE OF A MOODLE VERSION IN e-LEARNING	2685
Basri Ahmedi.....	2685
Faton Mehmedi	2685
Xhevdet Thaqi.....	2685
Selami Klaiqi.....	2685
MAURICE RAVEL AND HIS NIGHT GASPAR PIANO CYCLE.....	2689
Juliana Mircheva	2689
Antonia Mircheva.....	2689
MENAXHIMI I KULTURËS ORGANIZATIVE NË NDËRMARRJE DHE RRETHINË	2695
Gent Begolli	2695
METHODOLOGY TRAINING OF NON-SWIMMERS ON A SPORTS RECREATIONAL CAMP	2699
Bojan Ugrinić	2699
Aleksandar Ivanovski.....	2699
MUSIC PERCEPTION AND PERCEPTION OF MUSIC FORM	2703
Teuta Alimi Selmani	2703
MUSICAL FOLKLORE IN THE DOBRUDZHA FESTIVE AND RITUAL SYSTEM - PRESENCE IN SCIENTIFIC RESEARCH DISCUSSION.....	2709
Galya Petrova – Kirkova	2709

NOVEL AND SHORT STORY IN MACEDONIAN TURKISH LITERATURE	2715
Seyhan Murtezan İbrahimi	2715
Gyülasfiye Melani	2715
ON THE TRANSLATION OF THE MEDICINE AGAINST MIGRAINE IN THE NOVEL "FALCO" BY ARTURO PEREZ-REVERTE	2721
Veselka Nenkova	2721
Nezabravka Nenkova	2721
PEACEFUL COEXISTENCE WITH OTHERS IN ISLAM	2727
Abdulxhemil Nesimi	2727
POETRY TEACHING IN TURKISH EDUCATION	2733
Mustafa Said KIYMAZ	2733
PROBLEM OF REALISTIC ESTIMATION AND ECTS AWARD FOR ART SUBJECTS IN THE CURRICULUM OF STUDY PROGRAMS IN THE FIELD OF PERFORMING ARTS	2739
Aleksandra Trajkovic	2739
PRONUNCIATION OF ə(я) AND eIN CONTEMPORARY LANGUAGE NORMS	2743
Dimitriya Zhelyazkova	2743
REALIZATION OF THE SPEECH ACT OF REQUESTING BY EFL LEARNERS AT DIFFERENT PROFICIENCY LEVELS	2747
Nina Daskalovska	2747
Biljana Ivanovska	2747
Marija Kusevska	2747
RELIGIOUS EDUCATION – RELIGIOUS MORAL	2755
Nikolche Gjorgjev	2755
Emilija Petrova Gjorgjeva	2755
RËNDËSIA E DIJËS DHE PËRVOJËS NË VENDIM-MARRJE	2761
Muhamet Halili	2761
Fejzula Beka	2761
ROBERT LOWELL: A PICTURE WITH A DEMOTIC TOUCH	2769
Lidija Davidovska	2769
ROMAN AS A TEACHING CONTENT	2775
Ahmed Bihorac	2775
Kemal Džemić	2775
SABRİ CEMİL’S LIFE, WORKS AND HIS PLACE AND SIGNIFICANCE IN TURKISH LITERATURE	2781
Gyülasfiye Melani	2781
Seyhan Murtezan İbrahimi	2781
SUPPLEMENTAL INSTRUCTION - THE FIRST STEP IN IMPROVING THE LANGUAGE COMPETENCE OF STUDENTS AT THE FACULTY OF PHILOLOGY - FUTURE TEACHERS OF MACEDONIAN, ENGLISH AND GERMAN LANGUAGE	2787
Violeta Dimova	2787
Nina Daskalovska	2787
Dragana Kuzmanovska	2787
Biljana Ivanova	2787
TEACHING GRAMMAR IN THE GERMAN LANGUAGE ON EXAMPLE OF NOMINAL FLECTION	2793
Arben Djemaili	2793
Alida Emini	2793
THE (NON)EXISTENCE OF INTERNET ADDICTION	2799
Slađana Živković	2799
THE ASPECT OF GEOGRAPHY IN F. SCOTT FITZGERALD’S ‘THE GREAT GATSBY’	2805
Fatbardha Doko	2805
THE COURSE OF GRAMMAR AND SPELLING IN FIRST GRADE OF ELEMENTARY SCHOOL IN SERBIA	2811

Snežana Perišić.....	2811
THE LIFE AND WORK OF AVNİ ENGÜLLÜ.....	2817
Imer Yusufi.....	2817
Alirami Ibraimi.....	2817
Fatime Liman.....	2817
THE MULTI SPORT CLUB "SKËNDERBEU" KORÇË, (ALBANIA); ACHIEVEMENTS AND PROBLEMS.....	2823
Ana Burda.....	2823
THE POLITICS OF POWER AND SOCIAL VITALITY OF TERRORISM: NOTIONAL DETERMINATION, CONTEMPORARY SITUATIONS, PROPHYLAXIS AND PERSPECTIVES.....	2827
Vesna Pavlovic.....	2827
Zlatko Popovski.....	2827
THE READING HABITS OF UNIVERSITY STUDENTS IN MACEDONIA.....	2835
Lindita Skenderi.....	2835
Suzana Ejupi.....	2835
THE STANDARDIZATION OF ALBANIAN LANGUAGE THROUGH SCHOOL TEXTBOOKS.....	2841
Rrezarta Draçini.....	2841
THE SUCCESS OF PERSONAL SALE.....	2849
Arben Tërstena.....	2849
THE SYMBOLISM OF CAVES AS A BORDER BETWEEN WORLDS IN THE CONCEPTIONS OF ANCIENT SOCIETIES.....	2859
Anton Genov.....	2859
THEORIES OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING AND/ OR ACQUISITION.....	2865
Vesna Koceva.....	2865
TO THE PROBLEM OF VOCAL TRAINING OF THE FOLK SINGERS.....	2873
Milana Vlahova - Ilkova.....	2873
TURKISH WORDS AND THEIR PRESENCE IN THE DAILY SPEAKING IN THE POPULATION OF SOUTHEASTERN MACEDONIA.....	2879
Ivana Koteva.....	2879
Violeta Dimova.....	2879
Mahmut Celik.....	2879
TURKISH MOTHER LANGUAGE IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA.....	2883
Osman Emin.....	2883
WORD FORMATION IN ENGLISH: EXTENSION, NARROWING, BIFURCATION AND BACKFORMATION.....	2893
Sanel Hadžiahmetović Jurida.....	2893
WRITERS ARE MASTERS OF THE WORD.....	2899
Zarije Nuredini.....	2899
МУЗИКАЛНИЯТ СВЯТ НА БЪЛГАРИНА И НЕГОВОТО ЛЕКСИКАЛНО ОТРАЖЕНИЕ В БЪЛГАРСКИТЕ ДИАЛЕКТИ.....	2903
Марияна Витанова.....	2903

REALIZATION OF THE SPEECH ACT OF REQUESTING BY EFL LEARNERS AT DIFFERENT PROFICIENCY LEVELS

Nina Daskalovska

Goce Delcev University – Stip, Republic of Macedonia nina.daskalovska@ugd.edu.mk

Biljana Ivanovska

Goce Delcev University – Stip, Republic of Macedonia biljana.ivanovska@ugd.edu.mk

Marija Kusevska

Goce Delcev University – Stip, Republic of Macedonia marija.kusevska@ugd.edu.mk

Abstract: Successful communication requires not only knowledge of grammar and vocabulary of the target language, but also implementation of the rules of communication based on the politeness principle. These communication rules and principles belong to the sphere of pragmatic competence which is part of communicative competence. While acquiring their native language, children learn the pragmatic rules of the group they belong to through communication with people around them. Unlike them, foreign language learners who do not have enough exposure to the target language and not enough opportunities for communication, do not develop their pragmatic competence at the same pace as their linguistic competence. Unfortunately, language textbooks do not devote enough attention to developing learners' pragmatic competence either. This study is part of the project "The role of explicit instruction in developing pragmatic competence in learning English and German as a foreign language" at the Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip. Its aim was to determine the effect of explicit learning of the speech acts of requesting, apologizing and complaining on the development of pragmatic competence in English and German language students. The present study focuses on the realization of the speech act of requesting by English language learners at three different proficiency levels (B1, B2 and C1). The instrument that was used for determining the pragmatic competence of the participants was role-plays which consisted of three situations: a) requests to a person in position of authority, b) requests to a stranger, and c) requests to a friend. The aim of the study was to determine the types of request strategies used by the participants in the three situations, to identify the internal and external modifiers the participants use in the realization of the speech act of requesting and to determine the request perspective, that is whether the request is hearer-oriented, speaker-oriented, inclusive or impersonal. The results show some similarities and differences. Regarding the type of strategies, the participants at higher proficiency levels use more different strategies. They also use more internal and external modifiers. In relation to the request perspective, hearer-oriented is the dominant perspective in the three groups.

Keywords: interlanguage, pragmatic competence, requesting, internal and external modifications, request perspective.

РЕАЛИЗАЦИЈА НА ГОВОРНИОТ ЧИН ЗАМОЛУВАЊЕ КАЈ ИЗУЧУВАЧИ НА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК НА РАЗЛИЧНО НИВО НА ЈАЗИЧНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Нина Даскаловска

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Република Македонија nina.daskalovska@ugd.edu.mk

Биљана Ивановска

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Република Македонија biljana.ivanovska@ugd.edu.mk

Марија Кусевска

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Република Македонија marija.kusevska@ugd.edu.mk

Резиме: Успешната комуникација подразбира не само знаење на граматиката и вокабуларот на целиот јазик, туку и примена на комуникациските правила кои се базираат на принципот на учтивост. Овие комуникациски правила и принципи спаѓаат во доменот на прагматичката компетенција, која е дел од комуникативната компетенција. При усвојувањето на мајчиниот јазик, децата во текот на комуникацијата со луѓето околу нив ги усвојуваат и прагматичките правила на групата на која припаѓаат. За разлика од нив, кај изучувачите на странски јазик кои го учат јазикот во контекст во кој нема доволен инпут на целиот јазик и недостасуваат можности за комуникација, развојот на прагматичката компетенција не оди паралелно со развојот на граматичката компетенција. За жал, и во учебниците не се посветува доволно внимание на развивање на прагматичката компетенција. Истражувањето кое е предмет на овој труд е дел од проектот „Улогата на експлицитните инструкции за стекнување прагматичка компетенција при учењето англиски и германски јазик“ на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, чија цел беше да се утврди ефектот од експлицитно учење на говорните чинови на замолување,

извинување и приговарање врз развојот на прагматичката компетенција кај студентите од катедрите за англиски и германски јазик. Ова истражување се фокусира на реализацијата на говорниот чин на замолување кај изучувачите на англиски јазик на три различни нивоа на јазична компетенција (Б1, Б2 и Ц1). Како инструмент за одредување на прагматичката компетенција на учесниците се користеше играње по улоги кој се состоеше од три ситуации: а) замолување упатено кон лице на повисока позиција, б) замолување упатено кон непознато лице, и в) замолување упатено кон пријател. Целите на истражувањето беа да се утврдат стратегиите за замолување кои ги користат учесниците во трите ситуации, да се идентификуваат внатрешните и надворешните модификации кои ги користат учесниците при реализацијата на говорниот чин на замолување и да се споредат кај трите групи учесници, како и да се утврди перспективата, односно дали замолувањето е насочено кон соговорникот или кон говорителот, или пак замолувањето е изразено од заедничка перспектива или безлично. Резултатите покажуваат разлики во однос на некои параметри и сличности кај други. Во однос на видот на стратегиите, кај учесниците со повисоко ниво на јазична компетенција се забележува поголем број на различни стратегии. Тие исто така користат повеќе внатрешни и надворешни модификатори. Што се однесува до перспективата, кај трите групи доминира замолување насочено кон соговорникот.

Клучни зборови: меѓујазик, прагматичка компетенција, замолување, внатрешни и надворешни модификации, перспектива на замолувањето.

1. ВОВЕД

Развивањето на прагматичката компетенција е многу важен аспект при учењето на втор или странски јазик и треба да се случува заедно со развивањето на граматичката компетенција. Што претставува прагматичката компетенција? Постојат голем број дефиниции со кои се прави обид да се објасни што значи поимот *прагматичка компетенција*. Според Томас, која ја дефинира граматичката компетенција како апстрактно знаење на интонацијата, фонологијата, синтаксата и семантиката кое не зависи од контекстот, прагматичката компетенција е „способноста за ефективно користење на јазикот за да се постигне специфична намера и да се разбере јазикот во контекст“ (Thomas, 1983, p. 92). Тргувајќи од дефинициите за прагматиката според кои прагматиката е наука кој се занимава со: а) изборите кои ги прават говорителите, ограничувањата со кои се соочуваат при користење на јазикот во интеракцијата и ефектите кои ги имаат врз соговорниците во комуникацијата (Crystal, 1985, p. 240), б) значењето кое се искажува од говорителот и се интерпретира од слушателот (Yule, 1996, p.3), в) комуникативните принципи кои ги применуваат луѓето во комуникацијата и коишто говорителот ги користи за да имплицира дополнително значење, а слушателот за да го интерпретира можното значење во даден контекст (Vublitz, цитирано во Schauer, 2009, p. 6), може да се извлече заклучокот дека комуникативната компетенција претставува од една страна способност за користење на соодветни и општествени прифатливи јазични средства за постигнување на одредена цел во комуникацијата, и од друга страна способност за правилно разбирање и интерпретирање на пораката кога значењето не е експлицитно изразено.

Остин, кој се смета за основоположник на прагматиката, вели дека со изговарањето на еден исказ не само што се кажува нешто, туку и се извршува некое дејство (Austen, 1962, p. 7). Дејствијата кои се извршуваат преку изказите се нарекуваат говорни чинови. Според Остин, при извршувањето на овие дејствија истовремено се реализираат три вида на чинови:

1. локуциски чин кој претставува изговарањето на одреден исказ со неговото основно значење,
2. илокуциски чин кој се однесува на функцијата на изказот, односно намерата која ја има говорителот која може да биде информирање, замолување, извинување и слично, и
3. перлокуциски чин кој се однесува на резултатот, односно ефектот што изказот го има врз соговорникот.

Говорните чинови може да бидат директни и индиректни. Кога постои директна врска помеѓу структурата на реченицата и нејзината функција, односно кога се пренесува буквалното значење на изказот се работи за директен говорен чин, додека кога постои индиректна врска, односно кога се сака да се пренесе значење кое е различно од буквалното значење на изказот се добива индиректен говорен чин (Cutting, 2002; Yule, 1996). На пример, реченицата „Овде е студено“ ќе биде директен говорен чин ако само се констатира дека во просторијата е студено, но ако говорителот со овој исказ сака да побара од соговорникот да го затвори прозорецот, тогаш се работи за индиректен говорен чин на замолување. Постојат голем број начини на реализирање на говорните чинови и кои конкретни јазични средства ќе се употребат зависи од повеќе фактори како што се контекстот, соговорниците, намерата и слично.

Проблемот кај изучувачите на странски јазик е што тие најчесто се потпираат на буквалното значење на изказите и не ги користат контекстуалните информации во доволна мера за правилно да ги интерпретираат. Освен тоа, во комуникацијата на странскиот јазик тие не ги применуваат правилата за

учтивост во доволна мера иако ги знаат и ги применуваат комуникациските норми и правила при користење на својот мајчин јазик (Kasper, 1997). Затоа е неопходно во наставата по странски јазици да се обрне посебно внимание на развивање на прагматичката компетенција на целиот јазик за да се обезбеди непречена комуникација во најразлични ситуации во секојдневниот живот.

2. ГОВОРНИОТ ЧИН НА ЗАМОЛУВАЊЕ

Еден од најмногу истражуваните говорни чинови е говорниот чин на замолување веројатно затоа што е еден од најчесто употребуваните говорни чинови во секојдневниот живот. Еден од концептите кој е поврзан со говорните чинови е концептот на *лицето*. Според Браун и Левинсон (Brown and Levinson, 1987, p. 61) сите возрасни луѓе имаат *лице* кое се состои од два меѓусебно поврзани аспекти: *негативно лице*, односно правото на слобода на дејствување и слобода од наметнување, и *позитивно лице*, односно позитивната слика за себе и потребата лицето да биде признаено и почитувано од другите луѓе. Овој концепт на *лице* потекнува од Гофман и од изразот *to lose face* што значи посрамотување, односно губење на угледот и почитта на луѓето (Brown and Levinson, 1987, p. 61). Затоа во комуникацијата е многу важно да се зачува лицето, односно учесниците во комуникацијата да не бидат повредени или да не им се наштети. Бидејќи со говорниот чин на замолување се бара од друго лице да изврши некое дејство, овој говорен чин во својата природа содржи одреден степен на наметнување што може да го загрози и лицето на говорителот и она на соговорникот. Имајќи предвид дека основното правило за учтивост е „*Не се наметнувај*“, за да се примени тоа правило и да се зачува лицето, наместо директно барање подобро е да се користат индиректни начини на замолување со кои се прашува дали лицето сака или може да го изврши дејството (Sadock, 2006, p. 71).

Блум-Кулка и Олштајн (Blum-Kulka and Olshtein, 1984) направиле класификација на стратегиите за замолување и ги поделиле во три главни нивоа на директност кои понатаму се поделени во поднивоа и вкупно сочинуваат девет нивоа:

- a) директни стратегии (1. *Move your car*; 2. *I'm asking you to move your car*. 3. *I would like to ask you to move your car*. 4. *You'll have to move your car*. 5. *I want you to move your car*),
- b) конвенционално индиректни стратегии (6. *How about cleaning up?* 7. *Would you mind moving your car?*)
- в) неконвенционално индиректни стратегии (8. *We've left the kitchen in a right mess*. 9. *We don't want any crowding (as a request to move the car)*).

Освен изборот на стратегии за замолување, учесниците во комуникацијата на располагање имаат и други средства со кои може да се ублажи замолувањето, како што се внатрешните и надворешните модификатори. Внатрешните модификатори може да бидат лексички (средства за консултирање, за минимизирање, за обопштување, маркерот за учтивост *please* и други) или синтаксички (прашални форми, негативни форми, минато време, *if*-конструкции и слично). Надворешните модификатори се искази кои се користат пред или после главниот дел на говорниот чин со кои што се дава причина за замолувањето, се проверува подготвеноста на лицето да го изврши дејството, се прави обид да се намали наметнувањето и слично.

Уште една важна варијација кај говорниот чин на замолување е и перспективата, односно дали говорителот ќе ја нагласи улогата на соговорникот (*Can you lend me your car?*), неговата сопствена улога (*Can I borrow your car?*), замолувањето ќе го постави од заедничка перспектива (*Can we start now?*) или пак ќе употреби безлична форма (*Is there any chance of starting now?*) (Márquez Reiter, 2000, p. 92).

3. ПРЕГЛЕД НА ПРЕТХОДНИ ИСТРАЖУВАЊА

Направени се голем број истражувања за говорниот чин на замолување во кои се споредува реализацијата на говорниот чин помеѓу изучувачи на странски јазик и изворни говорители или пак се следи развојот на изучувачите преку споредба на изучувачи на различни возрасти и различно ниво на јазична компетенција или преку следење на иста група изучувачи во подолг временски период. Овде ќе разгледаме само студии кои ја истражувале употребата на стратегиите на замолување кај изучувачи од различни возрасти.

Во една од првите студии Скарсела и Брунак (Scarcella and Brunak, 1981) ја истражувале реализацијата на говорниот чин на замолување преку игра на улоги кај дваесет арапски изучувачи на англискиот јазик од кои десет биле на почетно ниво, а десет на напредно ниво. Резултатите од двете групи биле споредени со резултатите од шест изворни говорители на англиски јазик. Анализата покажала дека некои маркери на учтивост, како што е употребата на *sorry* и *please*, се појавуваат прилично рано кај изучувачите на англиски јазик, додека други, како на пример употребата на неформални изрази (*Can ya deal with that?*), испуштање на подмет или глагол во реченицата (*Talk to you later*) или инклузивното *we*, односно обраќање од заедничка перспектива се појавуваат покасно. Исто така авторите утврдиле дека

изучувачите на пониско ниво на јазична компетенција употребувале помал број на разновидни стратегии на замолување. Во споредба со изворните говорители, изучувачите на англиски јазик покрај тоа што користеле ограничен број на различни стратегии туку и немале доволен капацитет за избирање на соодветни стратегии според општествениот контекст, односно општественото растојание помеѓу соговорниците, што авторите сметаат дека може да се должи на културолошките разлики.

Франсис (Francis, 1997) го истражувала говорниот чин на замолување кај возрастни изучувачи на англискиот јазик кои биле на девет различни нивоа на јазична компетенција во три различни контексти. Резултатите покажале дека со зголемување на јазичната компетенција се зголемувала и комплексноста и разновидноста на стратегиите за замолување кои ги користеле учесниците во истражувањето.

Во истражувањето спроведено од Трозборг (Trosborg, 1995) учествувале дански изучувачи на англиски јазик со три нивоа на јазична компетенција и контролна група на изворни говорители при што како инструмент се користел игра по улоги. Резултатите покажале дека и изучувачите и изворите говорители користеле најчесто конвенционално индиректни стратегии. Во однос на користењето на средствата за ублажување резултатите покажале дека развојот на внатрешните модификатори не се случува линеарно, односно втората група користела повеќе средства за ублажување од првата група, додека третата група користела помалку во однос на втората група. Што се однесува до надворешните модификатори, изучувачите покажале линеарна прогресија во нивната употреба.

Во друго истражување направена е споредба помеѓу јапонски изучувачи на англиски јазик на три нивоа на јазична компетенција со изворни говорители (Hill, цитирано во Schauer, 2009). Како инструмент за одредување на употребата на стратегиите на замолување се користел прашалник за пополнување на дискурс. Резултатите покажале дека изучувачите користеле повеќе директни стратегии во однос на изворните говорители, но дека со зголемување на нивото на јазична компетенција нивната употреба се намалувала на сметка на индиректните стратегии. Во однос на надворешните модификатори, нивната употреба исто така се зголемувала со зголемување на нивото на јазична компетенција. Како и во други студии, и овде се покажало дека внатрешните модификатори не се развиваат линеарно, односно кај некои средства за ублажување како што се средствата за консултирање има линеарна прогресија кон употребата на овие средства од страна на изворните говорители, додека кај други, како на пример маркерот за учтивост *please* има спротивна насока.

Врз основа на анализа на голем број студии Шауер (Schauer, 2009) заклучува дека изучувачите на пониско ниво на јазична компетенција користат повеќе директни стратегии, но со зголемување на компетенцијата тие почнуваат да користат повеќе конвенционално индиректни стратегии. Понатаму, иако изучувачите на повисоко ниво на јазична компетенција користат повеќе надворешни модификатори, сепак тие користат помалку во однос на изворните говорители. Во однос на внатрешните модификатори, изучувачите користат помалку синтаксички отколку лексички средства за ублажување на замолувањето, што укажува на фактот дека синтаксичките модификатори се усвојуваат подоцна од лексичките (стр. 52).

4. ОПИС НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

Во оваа истражување учествуваа 75 македонски изучувачи на англискиот јазик на три нивоа на јазична компетенција: девет изучувачи на Б1 ниво, 39 изучувачи на Б2 ниво и 27 изучувачи на Ц1 ниво. Пред да започне истражувањето учесниците беа запознаени со истражувањето по што учесниците доброволно се согласија да учествуваат. За одредување на стратегиите на замолување кои ги користат учесниците беше користен инструментот игра по улоги кој се состоеше од три ситуации: а) замолување упатено кон лице на повисока позиција, б) замолување упатено кон непознато лице, и в) замолување упатено кон пријател (Прилог). Контекстуалните параметри на ситуациите се дадени во Табела 1.

Табела 1. Контекстуални параметри на ситуациите за замолување

	Ситуација	Општествена моќ	Општествено растојание	Степен на наметнување
1.	Проект	+	+	низок
2.	Превоз	+	+	среден
3.	Белешки од предавања	-	-	среден

Анализата на употребените стратегии на замолување се направи врз основа на класификацијата на стратегии на замолување преложена од Блум-Кулка и Олштајн (Blum-Kulka and Olshtein, 1984). Како што може да се види од Табела 2, учесниците најмногу ги користеле конвенционално индиректните стратегии кои претставуваат 84% од сите употребени стратегии. На Б1 ниво има употребено само конвенционално индиректни стратегии, на Б2 ниво 24% од учесниците употребиле директни стратегии, а 76% конвенционално индиректни стратегии, а на Ц1 ниво се употребени 11.1% директни и 88.9% индиректни

стратегии. За разлика од некои други студии каде што учесниците на пониско ниво на јазична компетенција употребуваат повеќе директни стратегии, во ова истражување учесниците на Б1 ниво не употребиле ниту една директна стратегија. Но, поради малиот број на испитаници помала е и можноста за покажување на варијации во употребата на стратегиите. Ако ги споредиме Б2 и Ц1 ниво, се забележува дека учесниците на Б1 ниво користеле поголем број на директни стратегии во однос на Ц1 ниво. Анализата на стратегиите покажува дека и покрај тоа што учесниците на Б2 и Ц1 ниво користеле повеќе разновидни стратегии, и кај трите групи не постои значителна варијација во употреба на стратегиите во однос на општественото растојание помеѓу соговорниците.

Табела 2. Застапеност на стратегиите за замолување кај испитаниците

Strategy	B1 n=9	B2 n=39	C1 n=27	Total n=75
Direct level:				
Mood derivable	/	/	/	/
Explicit performative	/	1 2.56%	/	1 1.33%
Hedge performative	/	6 15%	3 11.1%	9 12%
Obligation statements	/	/	/	/
Want statements	/	2 5.1%	/	2 2.66%
Conventionally indirect level:				
Suggestory formulas	/	/	/	/
Query preparatories	9 100%	30 76%	24 88.9%	63 84%
Non-conventionally indirect level:				
Strong hints	/	/	/	/
Mild hints	/	/	/	/

Во однос на внатрешните модификатори (Табела 3), учесниците на Б1 ниво користеле многу помал број на средства за ублажување во однос на другите две групи. Имено, од синтаксичките модификатори користеле само прашална форма, додека од лексичките модификатори го користеле само маркерот за учтивост *please*. За разлика од нив, останатите две групи користеле повеќе средства за ублажување, односно учесниците на Б2 ниво користеле прашална форма и минато време, додека учесниците на Ц1 ниво освен нив користеле и *if*-конструкции, што ги потврдува резултатите од другите истражувања дека развојот на синтаксичките модификатори се случува постепено и се зголемува со зголемувањето на нивото на јазична компетенција. Што се однесува до лексичките модификатори, постои сличност кај учесниците на Б2 и Ц1 ниво, со тоа што учесниците на Б1 ниво помалку го користеле маркерот *please* во однос на учесниците од Ц1 ниво.

Табела 3. Внатрешни модификатори употребени од испитаниците

Internal modifiers	B1 n=9	B2 n=39	C1 n=27
Syntactic modifiers			
Interrogatives	77.77%	66.66%	77.77%
Negatives	/	/	/
Past tense	/	7.69%	7.40%
Embedded if clause	/	/	7.40%
Lexical/phrasal modifiers			
Consultative devices	/	7.69%	3.70%
Understatements	/	/	/
Hedges	/	5.12%	7.40%
Downtoners	/	2.56%	/
Marker 'please'	22.22%	10.25%	25.92%

Кај надворешните модификатори повторно се гледа разлика кај учесниците на различни нивоа. Имено, учесниците на Б1 ниво користеле само еден вид на надворешен модификатор, односно давање

причина за замолувањето, додека другите две групи користеле повеќе видови на надворешни модификатори (Табела 4). Имајќи предвид дека надворешните модификатори се искази кои се употребуваат пред или после главниот дел на замолувањето, поради пониското на ниво на јазична компетенција и ограничените знаења од граматика и вокабулар изучувачите веројатно се фокусираат на гланиот дел на замолувањето и избегнуваат дополнителни искази.

Табела 4. Надворешни модификатори употребени од испитаниците

External modifiers	B1 n=9	B2 n=39	C1 n=27
Checking on availability	/	10.25%	29.62%
Getting a precommitment	/	5.12%	/
Grounder	100%	92.30%	92.59%
Sweetener	/	/	/
Disarmer	/	2.56%	11.11%
Cost minimizer	11.11%	15.38%	18.51%

Во однос на перспективата, кај учесниците на B2 и C1 ниво има скоро идентична ситуација, односно околу 85% од замолувањата се насочени кон соговорникот, а околу 15% кон говорителот, додека кај учесниците на B1 ниво малку поголем дел од замолувањата се насочени кон говорителот (Табела 5).

Табела 5. Дистрибуција на изборот на перспектива кај испитаниците

Perspective	B1 n=9	B2 n=39	C1 n=27
Hearer-oriented	77.77%	84.61%	85.18%
Speaker-oriented	22.22%	15.38%	14.81%
Inclusive	/	/	/
Impersonal	/	/	/

Ниту еден од учесниците не го поставил замолувањето од заедничка перспектива, ниту пак употребил безлична форма.

3. ЗАКЛУЧОК

Целта на ова истражување беше да се види употребата на стратегиите на замолување кај македонски изучувачи на англискиот јазик на три нивоа на јазична компетенција. Резултатите покажаа дека изучувачите користат најмногу конвенционално индиректни стратегии и многу помал број на директни стратегии. Анализата исто така покажа дека изучувачите на пониско ниво на јазична компетенција користат многу помал број на надворешни и внатрешни модификатори и ги користат поретко од изучувачите на повисоко ниво. Во однос на перспективата, најголемиот број на замолувања се насочени кон соговорникот, помал број се насочени кон говорителот и дека изучувачите не користат инклузивни и безлични форми.

Имајќи предвид дека прагматичката компетенција е подеднакво важна како и граматичката компетенција и дека недостатокот од прагматичка компетенција може да доведе до непријатни ситуации во комуникацијата, потребно е наставата да вклучува можности за усвојување на прагматичките правила и развивање на прагматичката компетенција која ќе им овозможи на изучувачите на странски јазик непречено да учествуваат во комуникација на целиот јазик.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. London: Oxford University Press.
- [2] Blum-Kulka, S., & Olshtain, E. (1984). Requests and apologies: A cross-cultural study of speech act realization patterns (CCSARP). *Applied Linguistics*, 5(3), 196–213.
- [3] Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [4] Crystal, D. (1985). *A dictionary of linguistics and phonetics* (2nd ed.). Oxford: Blackwell.
- [5] Cutting, J. (2002). *Pragmatics and Discourse. A Resource Book for Students*. London and New York: Routledge
- [6] Francis, C. (1997). Talk to me! The development of request strategies in non-native speakers of English. *Working Papers in Educational Linguistics*, 13(2), 23-40.
- [7] Kasper, G. (1997). *Can pragmatic competence be taught?* (NetWork #6) [HTML document]. Honolulu: University of Hawai'i, Second Language Teaching & Curriculum Center. Retrieved on 16 November 2017 from: <http://www.nflrc.hawaii.edu/NetWorks/NW06/>

- [8] Márquez Reiter, R. (2000). *Linguistic politeness in Britain and Uruguay*. Amsterdam: John Benjamins.
- [9] Sadock, J. (2006). Speech acts. In Horn, L. and Ward, G., (ed.), *The Handbook of Pragmatics*, pages 53–73. Oxford: Blackwell Publisher
- [10] Scarcella, R., and Brunak, J. (1981). On speaking politely in a second language. *International Journal of the Sociology of Language*, 27, pp. 59-76.
- [11] Schauer, G.A. (2009). *Interlanguage Pragmatic Development: The Study Abroad Context*. London: Continuum.
- [12] Thomas, J. (1983). Cross-cultural pragmatic failure. *Applied Linguistics*, 4(2), 91–112.
- [13] Trosborg, A. (1995). *Interlanguage pragmatics*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- [14] Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.

ПРИЛОГ (ИГРА ПО УЛОГИ)

Role-plays

Request to a person in position of authority

A. You are a university student. You have to hand in a project the following day. You have been ill and you haven't finished it yet. It is important that you have more time as you want to do the best you can and get the best grade possible. You go to talk to your professor to ask for an extension. You start the conversation.

B. You are a university professor and you have assigned projects to your students that are due to be handed in the following day. One of your students has been ill and hasn't finished it yet. It is important for him to get more time so that he gets a good grade. He comes to your office to ask for extension.

Request to a stranger

A. You are a university student. It is a cold, rainy, winter afternoon. You finished your classes but you missed the last bus to go home. You phoned for a taxi but they are very busy. You have to wait 30 minutes for it. You are thinking what to do when you notice a neighbour of yours. He is about 40 and he is a lecturer at the University. He lives on the same street and has come by car. You don't know him very well, but you greet each other when you meet. You decide to ask him for a lift home. You start the conversation.

B. You work at the University as a lecturer. It is a cold, rainy, winter afternoon. You finished your classes and you are heading towards your car, which you have parked on the parking lot. One of the students approaches you. He lives on the same street as you. You don't know him very well, but you greet each other when you meet. He would like to ask you for a lift home.

Request to a friend

A. You are in the lecture room sitting next to your close friend. Your professor has just announced that she will soon be giving a test on what you have covered so far. You were sick last week and missed two class sessions so you need to catch up. The lecture is now finished so you want to ask your friend for her lecture notes. You start the conversation.

B. You are in the lecture room sitting next to your close friend. Your professor has just announced that she will soon be giving a test on what you have covered so far. Your friend was sick last week and missed two class sessions so he needs to catch up. The lecture is now finished and he wants to ask you for your lecture notes.